

Wyższa aktualność. Współczesne wizualne adaptacje Boskiej komedii Dantego

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Co sztuka współczesna może powiedzieć nam o średniowiecznym poemacie? Czy serial telewizyjny jest w stanie rozjaśnić teologiczne zawiłości związane z interpretacją Sądu Ostatecznego? Czy żyjąc we współczesnym świecie jesteśmy całkiem odcięci od odległej tradycji czy też może wciąż napotykamy jej ślady, a nawet posługujemy się sformułowanymi przez nią kategoriami? Czy współczesne obrazy mogą służyć do opowiadania o teraźniejszości czy też nieustannie ją zasłaniają wciągając widzów w jałowe poszukiwania i wywołując w nich puste ekscytacje? Na te pytania, i wiele innych, stara się odpowiedzieć nasz projekt badawczy. Bezpośrednio dotyczy on współczesnych wizualnych adaptacji *Boskiej komedii* Dantego: rysunków Roberta Rauschenberga ilustrujących *Pieć*, projektu serialu telewizyjnego *TV-Dante* Petera Greenaway'a i Toma Phillipsa, a także twórczości filmowej Piera Paolo Pasoliniego. We wszystkich tych przypadkach artyści posłużyli się dziełem Dantego, aby za jego pomocą spróbować określić charakter aktualnej epoki. Innymi słowy udali się w podróż do zamierzonej przeszłości po to, aby odczytać sens otaczającego ich świata. W ten sposób także stworzyli całkiem nowoczesne – a niekiedy nawet ponowoczesne – formy artystycznego wyrazu, które jednakże pozostają w nieustannym związku z tradycją.

W ramach projektu będziemy analizowali konsekwencje tego osobliwego pomysłu, aby teraźniejszość odczytywać ze znaków dawno minionych i uznawanych często za całkiem już zatarte. Oznacza on bowiem, że to, co nazywamy teraźniejszością – zarówno w rozumieniu lokalnym, jak i globalnym – wcale nie jest jednorodne, i wcale nie daje się łatwo oddzielić od tego, co uważamy za tradycję. Innymi słowy aktualność jest zawsze anachroniczna, ponieważ zawiera w sobie rezidua, ślady i echa przeszłości oraz opiera się na doświadczeniach, w których różne wymiary czasowe łączą się ze sobą wbrew prostej logice przyczynowo-skutkowej. Co więcej, to właśnie obrazy – choćby te, jakie tworzą Rauschenberg, Greenaway czy Pasolini – są nośnikami takiego anachronicznego doświadczenia i dlatego mogą służyć zarazem do opisanego swojej epoki, jak i do krytyki jej zbyt uproszczonych kategorii. Analizując szczegółowo formalne, historyczne i polityczne aspekty współczesnych wizualnych adaptacji *Boskiej komedii* będziemy starali się stworzyć również teoretyczne ramy do rozważań na temat anachronizmu obrazów, a w konsekwencji szukać narzędzi do opisu teraźniejszości za ich pomocą. Ostatecznym efektem tego rodzaju rozważań – coraz szerzej praktykowanych w dzisiejszej humanistyce – może być odpowiedź na pytanie już nie o to, co współczesność może nam powiedzieć o Dancie, ale co Dante może nam powiedzieć na temat naszych czasów.